

РУШІЙНІ СИЛИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Зикін О.В. (м. Запоріжжя)

Анотація

В статті дається аналіз рушійних сил розвитку сучасного господарювання, досліджуються їх сутність, джерела формування та визначаються функції господарювання, дається визначення господарського менталітету як фактора розвитку господарського життя.

Ключеві слова

РУШІЙНІ СИЛИ, РОЗВИТОК, ГОСПОДАРЮВАННЯ, ПОТРЕБА, ІНТЕРЕС, МОТИВ, ІНФОРМАЦІЯ, ГОСПОДАРСЬКИЙ МЕНТАЛІТЕТ

Вступ

Сучасне господарювання являється результатом матеріальної та духовної діяльності людей і як необхідний компонент структури суспільства наділене різноманітними функціями господарювання відіграє важливу роль та створює об'єктивні умови суспільного розвитку. Вже в ХХ ст. було відмічено, а на початку ХХІ ст. – став помітним неоднозначний вплив господарювання на розвиток суспільства. Нині в Україні фіксуються непрості, а іноді важкі соціальні, господарчі, економічні умови розвитку українського суспільства. Тому дослідження рушійних сил розвитку сучасного господарювання є важливою проблемою соціальної філософії з метою пошуку відповідей на сутнісні питання сучасного господарювання. Розв'язання цієї складної й багатогранної проблеми вирішується через обґрунтування та визначення провідних рушійних сил розвитку господарювання на сучасному етапі.

Стан розробленості проблеми

Перші змістовні теоретичні розробки рушійних сил господарювання розпочинаються з праць К.Маркса, Ф.Енгельса, В.І.Леніна, з їх дослідженнями виробничих сил та відносин, ролі власності, праці, техніки та ін. На початку минулого століття В.Зомбарт і Й.Шумпетер доводили, що підприємницький дух, його динаміка виступає в ролі енергетичного джерела будь-якої господарчої діяльності, що призводять до руху механізм господарчого зросту. У 1905 р. німецький соціолог М.Вебер у своїй праці «Протестантська етика і дух капіталізму» продемонстрував величезну роль на той період релігійно-етичних установ на характер і спосіб здійснення господарської діяльності, її мотивацію. На початку ХХ ст. російський вчений С.М.Булгаков створив працю «Філософія господарства» (1912 р.) як синтез економічної думки, християнства та світової філософської спадщини. З розвитком наукової думки окремі питання рушійних сил розвитку господарювання стали об'єктом аналізу вже і сучасних зарубіжних та вітчизняних мислителів. Серед

яких чільне місце посідають сучасні філософи Ю.М.Осипов, О.О.Погребняк, Л.О.Тутов з їх оригінальними розробками філософії сучасного господарства, В.Кушлін з дослідженнями рушійних сил еволюції національних економік, М.І.Гельвановський з роллю конкурентоспроможності в розвитку господарюванні, Д.Г.Подвойський, В.М.Андрєєв, І.К.Бистряков, В.Ю.Попов з аналізами категорій “народ”, “національний характер”, “господарський менталітет” як факторів розвитку господарчого життя, О.М.Ковалюк, Г.А.Лех, С.К.Реверчук з роллю сімейного господарювання в розвитку України.

Але і сьогодні залишається недостатньо вивченою проблематика, змістовне обґрунтування методологічних та теоретичних засад дослідження рушійних сил розвитку господарювання.

Основне завдання дослідження

Визначити рушійні сили розвитку господарювання на сучасному етапі, з'ясувавши головні з них, та показати їх вплив на розвиток сучасного суспільства.

Обговорення проблеми

Розвиток господарювання на сучасному етапі за сутністю є складним процесом і визначається сукупністю певних факторів. Такими факторами або причинами в суспільствознавчій науці прийнято називати “рушійними силами”. Під категорією “рушійні сили” за звичаєм розуміють суттєві, необхідні, тривалодіючі фактори, що забезпечують функціонування та розвиток суспільства, господарювання тощо, діяльність людей, соціальних груп та прошарків, соціальних спільнот [6, 26]. Часто рушійні сили називаються рушіями - “сила, яка спонукає до чого-небудь, сприяє росту, розвиткові чогось” [2, 1091], або синонімізуючи їх з такими поняттями як “фактори”, “причини”, “першодвигуни”, “двигуни”, “стимули”, “мотиви” та ін.

На відміну від рушійних сил суспільного розвитку, традиційної проблеми науки, питання щодо визначення рушійних сил розвитку господарювання вирішується досить неоднозначно. Цієї проблемою займаються не тільки філософи й економісти, а й соціологи, політологи, психологи, історики та ін. Але теоретична розробка досліджуваної проблеми носить розпорошений, несистемний характер, а широке запозичення сучасних ринкових механізмів господарювання до сих пір не супроводжується глибоким вивченням рушійних сил, минаючи глибинні соціальні мотиви діяльності людини та суспільства, тобто ті рушійні сили, що дають імпульси господарчій діяльності та її розвитку.

Розвиток – це “такий тип змін у суспільстві, що відзначається переходом усіх суспільних відносин до якісно нового стану” [9, 305]. Загальний механізм розвитку полягає у виникненні нових потреб у різних сферах суспільного життя та пошуку можливостей їх

задоволення. Нові потреби постійно виникають як наслідок господарчої діяльності людей. Господарювання як процес здійснення матеріально-економічної життєдіяльності суспільства не може не мати свого глибинного аспекта. Філософський аналіз сутності господарювання – це процес осмислення доцільності матеріально-економічної системи розвитку суспільства з точки зору досягнення добробуту суспільства. Її глибинна сутність проявляється та обґрунтовується великою кількістю матеріальних, соціальних, духовних та ін. факторів.

Сучасний етап розвитку світової науки позначений різними підходами до трактування поняття «господарювання». Досить цікавим виявляється, що в європейській науковій традиції «рушійні сили» господарювання не вивчаються, і навіть неможливо віднайти самого терміну «господарювання», а йому часто відповідають добре відомі поняття «економіка», «економікс», «менеджмент», «народне господарство» та ін. Але економіка займається вирішенням тільки локальних задач суспільства: задовольняючи тільки матеріальні потреби, в той час, як господарювання в цілому займається ефективним керуванням розвитку суспільства, як через її матеріальну складову, так і забезпечуючи результативне функціонування господарства та раціональний розвиток процесів й обсягів виробництва і споживання суспільством.

Господарювання на сучасному етапі представляє собою систему з багатьма функціями, головними з яких є:

- споживча – полягає у споживанні певної продукції та послуг;
- виробнича – виробництво готової продукції та послуг;
- постачальницька полягає в тому, що суспільству необхідно постачати певні ресурси: виробничі, капітал, працю та ін.;
- керівна – полягає у забезпеченні зв'язків між споживачами і виробниками та навпаки;

Будь-яка усвідомлена господарча діяльність, орієнтована на задоволення потреб як окремих людей, так і всього суспільства, переслідує найважливішу стратегічну мету – благо кожного або переважної більшості членів цього суспільства. Таким чином, сучасне господарювання стає процесом усвідомленого управління розвитком суспільства через ефективне виконання функцій господарювання. Проблема рушійних сил розвитку сучасного господарювання в сьогоднішній не тільки філософській, а й взагалі суспільствознавчій думці слабо досліджена. Певне вивчення проблеми здійснюється в економічній науці, через визначення факторів економічного розвитку сучасного суспільства. Головними першодвигунами такого розвитку називаються суто матеріальні стимули – економічні потреби та економічні інтереси, де йдеться мова тільки про задоволення фізіологічних потреб людини. Хоча, ще в V ст. до н.е. давньогрецький філософ Протагор сформулював тезу про те, що людина є мірою всіх

речей [1, 149], і саме у процесі саморозвитку людина продукує свої потреби та інтереси, здібності та відносини, - отже, виробляє саму себе, а людина це - основний суб'єкт господарської активності, і можна стверджувати, що розвиток цивілізації, суспільства, господарювання – це розвиток людини через її поведінку, діяльність завдяки її потребам та інтересам. Природною метою будь-якого господарювання є задоволення потреб. Тому аналіз рушійних сил розвитку сучасного господарювання слід починати через дослідження суб'єктивних та об'єктивних факторів, першочерговими з яких являються потреби, інтереси, цілі, мотиви та стимули. Кожна людина щодня, незалежно від її бажань, стає учасником господарчих процесів та відносин і кожне нове покоління людей являється “результатом діяльності попередників, вступаючи в життя, одержує соціальну спадщину у вигляді не лише матеріальних і духовних благ, але й певних суспільних потреб” [3, 70].

Поняття “потреба” досить широко досліджено в науці. Суспільствознавча думка розробила цілий ряд визначень сутності потреби. Одні автори вважають, що це – осмислені запити на будь-що, інші вбачають в них об'єктивно необхідні умови життя в якості вираження насущних нестач, задоволення яких призводить до збереження та відтворення людини й суспільства. Але, потреба – це не просто нестача, а й залежність людини від тих чи інших предметів, обставин, певних людей, способу життя та господарювання. Саме потреби слугують тим першодвигуном, збудником до дії, здобуття благ, здатних їх задовольнити. По відношенню до ролі особистості або соціального вирізняють фізичні (елементарні), інтелектуальні та соціальні (вищі) потреби. В залежності від соціальної структури виділяють потреби суспільства в цілому, потреби класів або соціальних груп, потреби окремих людей.

В сучасній суспільствознавчій літературі часто можна зустріти поділ потреб на первинні та вторинні. Первинні – це потреби в їжі, одязі та т.п. Вони представляють собою найбільш суттєві, нагальні потреби людини. Вторинні потреби пов'язані переважно з духовною, інтелектуальною діяльністю людини. Це потреби в освіті, мистецтві, розвагах і т.п. Взагалі вчені налічують більше десятка тисяч потреб, серед яких переважна більшість - економічні. До суто економічної потреби відносять “потребу в економічних благах, тобто тих благах, які створюються працею людей в сфері економіки” [10, 20]. Неухильне зростання потреб людини висуває все складніші завдання в господарюванні. Сьогоднішній рівень розвитку суспільства й господарювання не дає можливості задовольнити всі потреби людини. І це також є рушійною силою як для самих суб'єктів господарювання, так і для розвитку господарювання в цілому. Отже, потреби – це первісна ланка рушійних сил, стан, який виражає певне протиріччя між наявним та необхідним. І оскільки потреби та

Рушійні сили розвитку сучасного господарювання

об'єктивні умови часто знаходяться в протиріччі, то формою вираження цього протиріччя дослідники називають інтересом.

Інтерес – це певна вигода або те, що йде на користь кому-, чому-небудь, відповідає чиймсь прагненням або потребам у процесі реалізації відносин. Інтерес вказує напрямок необхідних дій в конкретних об'єктивних умовах, спонукає і спрямовує активність людини та суспільства. Активізуючи певну енергію до діяльності, інтерес стає рушійною силою розвитку господарювання та цілеспрямовує діяльність суспільства. З точки зору досліджуваної проблеми, інтереси виступають усвідомленими потребами (умовами) існування різних суб'єктів господарювання. Система інтересів є одночасно компактною і розгалуженою, та включає в себе підсистеми і варіантність. Такий підхід, за думкою вітчизняного вченого М.Збарського, досить правильний, оскільки “традиційна тричленна формула інтересів (суспільні, колективні, особисті) виявилася недостатньою, потрібне її даліше розчленування на відповідні види і підвиди” [4, 58]. Тому, інтереси включають і загальнолюдські, загальнонародні, класові, національні, державні, регіональні тощо. Колективні – охоплюють спільні господарства, товариства, виробництва. Особисті – виступають як індивідуальні та сімейні, - виділяє він. Однак система інтересів суспільства завжди суперечлива. Інтереси конкретних суб'єктів не завжди збігаються, але, це природно, оскільки кожен із суб'єктів переслідує свої цілі.

Проте система рушійних сил розвитку сучасного господарювання не обмежуються ланкою “потреби - інтереси”. Наступними елементами є стимули та мотиви економічного розвитку, що проявляються в самих різноманітних формах. Система стимулів представляє собою єдиний комплекс, і, як правило, науковці не поділяють стимули на суто матеріальні та соціальні, і їх вирізнення відбувається умовно. Але все ж, можна виділити соціальні стимули, до яких слід віднести участь людини в управлінні, громадське значення діяльності та інші різні форми самоствердження особистості або колективу. До матеріальних стимулів відноситься фінансове та матеріальне заохочення; при цьому, переважна більшість науковців вважають за найбільш важливий стимул в сучасному господарюванні, системі ринкової економіки - прибуток. Таким чином, стимули – це форма прояву, функціонування суспільних відносин, які сформувалися інтересами та потребами суспільства і спонукають зовні людину до дії.

На відміну від стимулів, мотиви – це відображення в свідомості людини інтересів, що спонукають її діяльності. Завданням мотиву є прийняття рішення, що повинно відповідати визначеним інтересам та нагальним потребам. Мотив – це база для формування та здійснення певної діяльності, що породжує конкретний результат, який задовольняє потребу у процесі споживання. Для того щоб,

споживання перетворилось на дійсність, потрібно мати певні об'єктивні умови. Такими умовами виступають багатоманітні об'єктивні рушійні сили, що впливають на розвиток сучасного господарювання, які можна поділити на:

- природні: кліматичні умови; географічне місцезнаходження та особливості природного середовища; стан екології.
- демографічні: народ; нації; міграції; віковий та статевий склади населення.
- культурно-духовні, релігійні: релігія, релігійні інститути та ступінь релігійної свободи; мораль та етика, рівень культури та моральних норм та цінностей в суспільстві.
- політико-правові, ідеологічні: ідеологія та ідеї; політика, потреби, інтереси та діяльність влади, держави, уряду, політичних партій, керівництва та лідерів країни; політичні сили та відносини; система законодавства; національний менталітет та характер.
- соціально-економічні або соціально-матеріальні: суспільний устрій; система господарювання; економічний механізм; власність; праця та її поділ; гроші або фінанси; інвестиції; інновації; глобалізація; конкуренція (суперництво, змагання) та конкурентоспроможність; підприємництво; великі промислові та транснаціональні компанії; ступінь економічної свободи; виробництво; ринок та торгівля; дохід або прибуток; продуктивність, ринковий або економічний успіх; добробут та блага; технологія, високі технології та науково-технічний прогрес; податки; здібності та професіоналізм; соціальний або людський капітал;
- інформаційні: інформація та інформатизація; знання; інтелектуальний капітал; наука; освіта.

Природні

У розвитку господарювання важливу роль відіграють природні фактори – це перше величезне джерело розвитку. Хоча їх роль у господарському розвитку забезпечується людиною, але «не слід забувати, - вважає відомий український вчений С.Злупко, - що людські якості, які нині є головними, у великій мірі формуються природнім середовищем, яке створює певні умови для того чи іншого виду господарських занять, впливає на поділ праці та інші чинники господарського розвитку» [5, 202]. Використання свого геостратегічного місця знаходження суб'єктами господарювання за своїм потенціалом посідає особливу роль та значущість у виробленні та проведенні ефективної політики економічного розвитку.

Демографічні

Роль чисельності та темпів приросту населення, його склад, міграційні процеси і переселення суттєво впливають на об'єктивні умови розвитку господарювання, на перерозподіл потреб та інтересів особистості та суспільства в цілому.

Культурно-духовні, релігійні

У формуванні розвитку господарювання значна роль належить і релігійним інститутам. Першим, хто переконливо це продемонстрував, був німецький соціолог М.Вебер. Саме він з'ясував, як впливають релігійно-етичні установи на характер і спосіб здійснення господарської діяльності, її мотивацію. У своїй всесвітньовідомій праці «Протестантська етика і дух капіталізму» (1905) він довів, що протестантизм створив світоглядні передумови для здійснення раціонального способу ведення господарства. Економічний успіх, за протестантською етикою, став релігійним покликанням, а підприємництво – богоугодною справою. На особливу роль заслуговують також формуюче значення культурних цінностей, морально-етичних установок в суспільстві як рушійних сил процесу господарчих перетворень та розвитку господарювання.

Політико-правові, ідеологічні

Ідеї та ідеологія грають важливу роль в розвитку господарювання. На початку минулого століття в господарюванні людини панувала ідея підкорення природи, потім ідея технічного удосконалення, яка і зараз впевнено торує собі шлях в умах людства. І навіть ідея здорового способу життя, оздоровлення форм життя людини грає неабияку роль в розвитку сучасного господарювання. Уряд, державна влада через свою політику відіграють визначну роль у спонуканні розвитку господарювання. Відсутність в країні державної або національної стратегії розвитку призводить, як правило, до занепаду. Досить важливою є роль особистості або лідерів в сучасному розвитку як найбільш заінтересованих суб'єктів господарювання. Адже, від їх мотивації, активності та, в кінцевому випадку, результатів діяльності залежить реальний успіх розвитку господарювання. Російський вчений Д.Г.Подвойський вважає, що велике значення має і національний характер, котрий «впливає на весь комплекс відносин, що створюють простір соціального досвіду людини, і також, на господарський менталітет» [8, 139]. Це засвідчують багаточисленні приклади повсякденних стереотипів способів господарчого мислення у діяльності різних етносів, націй та народів.

Соціально-економічні або соціально-матеріальні

Основним соціально-економічним імперативом сучасного розвитку господарювання можна вважати всебічний розвиток соціального капіталу. Це одна з головних складових суспільного багатства і рушійна сила суспільного поступу, визначальний критерій оцінки його рівня. Господарювання, базоване на низькій вартості людського капіталу, не забезпечує високі стандарти споживання, процеси накопичення, якісного відтворення робочої сили. За таких умов стримується ріст, розвиток набуває екстенсивного характеру. Світовою практикою доведено, що інвестиції в людський капітал -

найефективніші. Саме цим зумовлюється нова якість розвитку господарювання, яка утвердилася за останні десятиріччя в розвинених країнах. Сучасна людина-підприємець – ключова фігура в господарюванні, що має переважно ринковий характер. У західному варіанті розвитку суспільства, підприємництво стало головним енергетичним джерелом та рушійною силою і господарчого розвитку. Підприємець – це людина, що спирається тільки на свій особистий інтерес, і цінність своїх дій оцінює в кількісному, як правило, матеріально-грошовому результаті своєї діяльності, що задовольняє його потреби. Багатотисячний досвід людства переконливо свідчить, що головним засобом задоволення різноманітних потреб людини є праця – усвідомлена, цілеспрямована діяльність, що дає певний результат у матеріальній або нематеріальній формах. А здібності та професіоналізм в процесі становляться реальним важелем розвитку господарювання.

Господарча діяльність сучасної людини реалізуються через механізм конкуренції. Синонімом конкуренції також називають змагання. Так, сучасний вчений К.М.Хорошун визначає дух змагання або суперництво як активність людей, що підвищується завдяки тому, що “їх потреби часто співпадають, а інтереси зіштовхуються або розходяться. Можливості ж їх реалізації та ресурси обмежені. Таким чином народжується та примножується суперництво на шляху до об’єкта свого інтересу” [10, 21]. Такий пошук особистих вигод є потужною силою, що визначає розвиток господарювання.

Конкуренція є рушійною силою розвитку продуктивності, а через зростання продуктивності кожний суб’єкт господарювання досягає зміцнення власних позицій на сучасному ринку. Невід’ємним компонентом конкурентоспроможності є дохід. На формування доходу, прибутку, капіталу значну роль відіграє приватна власність. Стимулююча роль приватної власності та її ефективний захист - одні з принципових пріоритетів політики зростання доходів та добробуту суспільства. Важливим чинником розвитку господарювання, науково-технічного та інноваційного прогресу стає ринок високих технологій та інновацій. Інновації, як реакція на конкуренцію, є динамічним елементом виробництва. Без інновацій подальший розвиток підприємств, економіки та суспільства в цілому обмежений, без інновацій неможливий суттєвий розвиток господарювання. Рушієм інновацій є конкуренція, а їх опорою – творчий підхід. Інновації призводять до створення нових товарів, послуг, нових виробничих процесів та оновлення системи господарювання в цілому. Сьогодні у світі майже не залишилось закритих зон для ведення підприємництва, бізнесу тощо. Переплетіння господарчих процесів, посилення взаємозалежності національних економік, що відбувається у різних регіонах планети називають глобалізацією.

Сучасна глобалізація – це процес формування нової загальносвітової господарчої системи. Глобальна система господарювання формується поступово, оскільки це пов'язано з досить суттєвими змінами економічного, політичного, соціального, етнокультурного характеру. Жодна країна світу не може будувати внутрішню політику розвитку поза мережами глобалізації, яке б відношення до цього суперечливого явища не складалося. Цей процес спонукає різні країни до єдиної світової інтеграції. Процеси інтернаціоналізації та глобалізації господарського життя, її відкритий характер зумовлюють необхідність продовження і поглиблення співпраці на принципах міжнародного права, поваги взаємних інтересів і позицій. Активними учасниками глобалізуючих процесів становляться головним чином транснаціональні компанії, національні уряди ведучих країн світу.

Ефект глобалізації знань полягає в тому, що система знань максимально ефективна саме на світовому полі бізнесу, і визначає головну відмінну рису сучасної господарчої реальності: неучасть національної економіки (транснаціональної компанії, фірми) у міжнародному бізнесі сьогодні обмежує ефективність бізнесу (потенційну і реальну), оскільки не застосовує можливості та переваги міжнародного або глобального бізнесу на відміну від тих, хто їх використовує. Сьогоднішній процес міжнародної інтеграції об'єктивно виглядає як процес інтеграції інформації та знань, динамічно обновлюваних знань.

Інформаційні

Основною світовою тенденцією сучасного суспільства являється перехід від сировинного типу та індустріальної економіки до нового типу господарювання, що базується на інтелектуальних ресурсах, наукомістких та інформаційних технологіях. З винахідом комп'ютера та електронних технологій до таких традиційних матеріально-економічних ресурсів господарювання як, праця, капітал, земля, додається новий, більш високий рівень – високі інформаційні технології.

Зміщення центру тяжіння потреб суспільства в бік інформатизації та роль знань безмежно зросла, і в умовах сучасного господарювання стає важливим компонентом та провідною рушійною силою розвитку господарювання. Інформація та знання стають головними складовими споживчих цінностей людини, особливо в сфері інтелектуальних товарів та послуг. До того ж і сама інформація про стан незадоволеності, бажання та потреби, інтереси людини і суспільства являється першодвигуном в розвитку господарювання, а здібності людини та суспільства до осмислення інформації – це ключ до розуміння та отримання знань. В наукових колах прижився термін «ноосфера» (от греч. nous - розум) – новий еволюційний стан біосфери, при якій розумова діяльність людини – вирішальний фактор

розвитку сучасної людини та суспільства, а звідси й сучасного господарювання.

Таким чином, розумова діяльність, відчуття та осмислення стану незадоволеності теперішнім положенням – ключова рушійна сила розвитку сучасного господарювання, завдяки якій сьогоднішнє господарювання набуває стільки своїх достоїнств і, можливо, майже стільки ж недоліків. А бажання діяти, робити, створювати – це автоматичний наслідок незадоволеності станом господарювання. І це – дві грані однієї й тієї ж якості господарюючого суспільства – його здібності до розвитку.

В протилежному разі, якщо певне суспільство або його частина, що буде всім задоволено і особливо собою стає неконкурентним в нашому одному з самих конкурентних суспільств за всю історію людства, нездатним до змін, розвитку. Оскільки на кожне місце в сучасному господарюючому світі претендують багато професійних, енергійних, досвідчених особистостей. І досвід розвитку людства чітко доводить, що господарювання залежить не тільки від природних багатств, геополітичного положення, і навіть рівня наукоємних технологій, а від кількості людей, які бажать, мають інформацію, знають і можуть досягти стійких високих результатів в конкретній області господарювання. Такі умови створює саме суспільство, завдяки чому розвивається наступна ступінь господарювання.

Отже, головним джерелом, що впливає на свідомість людини, його бажання розвивати господарювання являється інформаційна складова. А оскільки сутнісну основу господарювання визначають відношення “виробник” – “споживач”, то інформація про такі відношення стає головною рушійною силою розвитку конкретного господарюючого суб’єкта, а інформація, інформаційні технології, інформаційні рушійні сили стають провідними в розвитку господарювання на сучасному етапі.

Розвиток інформаційного етапу, нової основи господарювання забезпечить суспільству ріст якості життя, скоротить відставання слаборозвинених країн світу від високорозвинених, дозволить уникнути інформаційної та економічної ізоляції від світової тенденції господарювання в бік інформатизації.

Висновки

В теперішній час в житті суспільства відбуваються значні зміни: більшість країн світу живуть на етапі переходу від індустріальної епохи до інформаційної. Відбуваються колосальні зміни в системі господарювання, які призводять до змін в суспільстві.

1. Стан незадоволеності, суперечність між потребами, бажаннями забезпечити свій добробут та можливостями їх задоволення – вузлова проблема розвитку господарювання і визначення рушійних сил.

2. Рушійні сили розвитку сучасного господарювання – це сукупність факторів, суттєвих причин, обставин, які, взаємодіючи, виступають спонукальними чинниками та визначають процеси розвитку господарювання.

3. Для розвитку господарювання важливим є взаємодія між природними, матеріально-економічними, соціальними, ідеологічними, політико-правовими, духовними, культурними, інформаційними рушійними силами. Кінцевою ціллю, об'єктом вираження розвитку господарювання є результат задоволення потреб та інтересів суспільства у вигляді споживання продукту, послуги, інформації.

4. Інформація – провідна рушійна сила розвитку сучасного господарювання в умовах становлення інформаційного суспільства.

Перспективи подальших наукових досліджень:

✓ основні напрямки дослідження концептуальної парадигми рушійних сил розвитку сучасного господарювання.

Джерела

1. Арцишевський Р.А. Світ і людина. – К.: Ірпінь, 1997. - 416 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
3. Воловик В.И. Философия истории. Курс лекций / Издание второе, испр. и дополн. – Запорожье: Изд-во “Просвіта”, 2004. – 140 с.
4. Збарський М. Інтереси – рушійна сила суспільного розвитку // Економіка. – 1999. - № 7. – С.58-66.
5. Злупко С. Від археології до економіки, регіоніки, кібернетики, екогенології. – Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2001. - 584 с.
6. Краткий философский словарь / Ред.-составители В.И.Воловик, Г.В.Воловик. – Запорожье: Просвіта, 2004. – 140 с.
7. Осипов Ю.М. Время философии хозяйства: В трех книгах с приложением. - М: Экономистъ. – 2003. – 654 с.
8. Подвойский Д.Г. Национальный характер как фактор хозяйственной жизни // Вестник РАН. – 2004. - № 2. – С. 138-146.
9. Соціальна філософія: Короткий Енциклопедичний Словник / Заг. редакція і укладання: В.П.Андрущенко, М.І.Горлач. – К.-Х.: ВМП “Рубікон”, 1997. – 400 с.
10. Хорошун К.Н. Экономика. – Минск: БГУ, 2005. – 58 с.

Стаття надійшла 26.05.2006 р.